

התמרון בצבאות זרים

תפיסות הפעלת הכוח ברחבי העולם

שמואל שמואל

רת"ח צבאות הזרים והסב"ר, מרכז דדו

הכתיבה וההגות הצבאית הנוכחית, הן הרשמית והן שאינה רשמית, הביאו לפיתוחן של תפיסות חדשות להפעלת הכוח. צה"ל נמצא כיום בעיצומו של תהליך שנועד לבחון את בניין כוחו, לאור אתגרים חדשים וישנים כאחד. לשם כך, יש ערך בהבאת תפיסות חדשות ליריעת מקבלי ההחלטות. סקירה זו תביא בקצרה כמה תפיסות רשמיות להפעלת כוחות מזוינים.

בבואנו לבחון את תפיסות הפעלת הכוח העתידיות של צה"ל, יש מקום לתת את הדעת גם להמשכיות של תפיסות התמרון בצבאות זרים במערב

מטרת מסמך זה היא לבחון מגמות ולמקד את הדיון לטובת העמקה עתידית.

הכוחות המזוינים של ארצות הברית

הקרב הרבי-מימדי

הקרב הרבי-מימדי הוא בלב התפיסה העתידית של צבא היבשה האמריקני להפעלת תמרון יבשתי. תפיסה זו נמצאת בשלבי פיתוח ראשוניים, ונייר תפיסה ראשוני פורסם בדצמבר 2017. עקרונות התפיסה הם כדלהלן:

- א. הכוח היבשתי נדרש ליכולת להשפיע על כל הממדים האחרים (אוויר, ים, סב"ר וחלל).
- ב. תוצרי היכולות הרבי-ממדיות מתוכללים בזמן ובמרחב כדי ליצור "חלונות של עליונות" לתמרון קרקעי, לשם השגת היעדים המערכתיים. תכלול זה נקרא "התכנסות".

- ג. מפקדות האוגדה והגיס הם גופים שאינם ניידים. הם הגורמים המתכללים את היכולות הרבי-זרועיות לכדי התכנסות.
- ד. צוותי הקרב החטיבתיים של האוגדה מפעילים יכולות חוצות ממדים, ומתמרנים באופן מבוזר וחצי-עצמאי אחד מן השני.
- ה. צוותי הקרב הגדודיים פועלים באופן רבי-חילי, כבעבר. תפיסת התמרון המבוזר תפיסת התמרון המבוזר של חיל הנחתים נועדה להתמודד עם איום ה"אמצעים נגד גישה", ו"מניעת שטח" (Anti-Access/Area Denial – A2/AD) וליצור ראשי גשר במרחב מבצעים עזין. תפיסה זו נמצאת בפיתוח משנת 2004. עקרונות התפיסה הן כדלהלן:
- א. חיל הנחתים יפעיל את כוחותיו באופן מבוזר על פני מרחב גדול.
- ב. צוותי הקרב החטיבתיים והאוגדתיים של החיל יפעילו צוותי קרב גדודיים ואף פלוגתיים, על-פני מרחב מבצעים מערכתיים.

ב. התאמת היעדים לגבולות האפשרי והתאמת הסד"כ ועצימות הפעולות ליעדים, תוך שימוש בכוח המינימאלי הנחוץ.

ג. הימנעות מהסתבכות עם מעצמות ומכניסה למלחמה בעצימות גבוהה מול יריב רציני.

ד. שימוש בצוותי קרב גדודיים רב-חיליים (שריון, חי"ר וארטילריה ועוד גורמים מסייעים כגון ל"א, הגנ"א וכדומה), המורכבים באופן ייעודי לטובת משימה ספציפית, לשם הטלת כוח מהירה וגמישה בגבולות רוסיה.⁴

ה. שימוש בעוצבות ממונעות או ממוכנות ובכוח אש מסיבי, כפיצוי על כוח אדם באיכות נמוכה יחסית ועל פערים ביכולת התמרון.

ו. שימוש במספר רב של חיילים מסוגים שונים, כולל מגוון נרחב של כלי טיס בלתי מאוישים, וכוחות מיוחדים כדי למצוא מטרות, לאכן אותן ולהכווין אליהן אש בזמן אמת.

ז. שימוש ניכר במגוון רחב ומותאם למשימה של אמצעי ל"א לשם איסוף, הגנה על תהליך תקיפת המטרות ושיבוש יכולות האויב – בכל רמות המלחמה.

ח. שימוש משמעותי בצלפים (הן כיחידים והן כיחידות ייעודיות) כדי לעכב תמרון, לאתר מטרות ולהכווין אש.

ט. הסתמכות על מערכי הגנה אווירית מגוונים (תותחים, טילים, ל"א) וחופפים מרמת הגדוד, ואף למטה מכך, ועד הרמות שמעל לאוגדה.

י. הפעלת מבצעי מידע בקרב מגוון קהלים, לצורך סיוע להשגת היעדים המערכתיים.

יא. התמרון בשירות האש. האש היא הגורם העיקרי במערכה. היא מופעלת בנפח גדול, ומשמשת כגורם תקיפה ולא כגורם סיום. התמרון (לרוב משוריין) מופעל לאחר הפעלת האש, כדי לתפוס שטח ולאפשר קידום אמצעי האש.

יב. העדפת נפח אש על-פני דיוק.

יג. שילוב של כוחות סדירים בגיוס חובה וכוחות מקצועיים, כוחות מיוחדים וכוחות אחרים (מקומיים, שכירים ויועצים לכוחות אלה) במסגרת התמרון.

יד. הכוחות המקומיים (המצוידים ומאומנים על-ידי רוסיה ואלהים מתלוצצים יועצים רוסיים) והשכירים נושאים בעיקר את נטל הלחימה. כוחות אלה מסתייעים בכוחות רוסיים לפי הצורך והמשימה.

הכוחות המזוינים של בריטניה

Strike Concept⁵

תפיסה להטלה אסטרטגית ולתמרון של חי"ר משוריין קל לטווחים ארוכים, על-בסיס חטיבה ייעודית. התפיסה נמצאת כיום בשלב ראשוני מאוד, ועדיין לא פורסמו לה ניירות רשמיים. עיקרי התפיסה הן כדלהלן:

א. חטיבת ה-Strike היא חטיבת חי"ר ממוכנת, הנעה באופן רכוב ונלחמת באופן רגלי. היא תופעל לצורך תמרון מהיר, מבוזר או מרוכז, בשטחים נרחבים ובמרחבים בהם לא קיים אויב המצויד בנשק כבד כמו רק"ם.

ב. החטיבה תהיה מסוגלת לפריסה עצמאית למרחב ולתמרון יבשתי, לטווחים ארוכים מאוד – עד 2000 ק"מ בתנועה יבשתית.

ג. הכוח אמור להיות מסוגל להתפזר על-פני שטחים נרחבים, ולהתרכז בזמן ובמקום הנדרשים לצורך הכרעה.

ד. הכוח אמור לפצות על הפער הקיים במיגון באמצעות שילוב של

ג. הדרג הראשון שיתמרון באופן שאינו מבוזר יהיה לרוב צוות הקרב הגדודי. עם זאת, גם צוותי קרב אלה יוכלו לפעול באופן מבוזר ולהפעיל צוותי קרב פלוגתיים על-פני שטח נרחב.

ד. צוותי הקרב המבוזרים יתמרגנו הן על היבשה והן באזורי החופים. כך, הם יוכלו למצוא תפרים ופערים בהיערכות האויב ולנצלם, תוך צמצום חשיפתם ליכולות המודיעין והתקיפה של האויב. כמו כן במבצעים שאינם במסגרת מלחמה, יוכלו צוותי קרב אלה לסייע לאימון כוחות מקומיים ולהשכנת שלום.

ה. אספקה תועבר ישירות מהמערכים הלוגיסטיים בים אל היחידות המבוזרות, ללא תחנות ביניים על החוף.

ו. חיל הנחתים מחזק את כל הדרגים, מן הכיתה ומעלה, כדי שיוכלו לפעול באופן מבוזר.

ז. היכולת לפעול באופן מבוזר אינה תלויה בקיומה של תקשורת רציפה בין הכוחות השונים.

ח. הכוחות המבוזרים יוכלו לעבור למצב מרוכז בעת הצורך, לדוגמה לצורך הבקעה.

קרב אוויר-ים

תפיסה להתמודדות עם מערכי הגנה נגד גישה ומניעת שטח, במסגרת התפיסה הרב-זרועית להבטחת גישה לשטח.⁶

לתפיסה זו פורסם מסמך רשמי ועיקריה כדלהלן:

א. הפעלת כוח רב-זרועי מרושת ומתוכלל, המסוגל לתקוף לעומק כל מרחב הלחימה, דרך מספר ממדים, על-מנת לשבש את כוחות האויב, להשמידם ולהביסם.

ב. הכוח יתכלל יכולות ממגוון ממדי לחימה, בכמה דרכים במקביל, כדי לנצל חולשות במגוון ממדים, להשיג יעדים בממדים אחרים, לסייע להם או לעצבם.

ג. תקיפת כוחות האויב תיעשה באש קינטית ושאינה קינטית ובתמרון. התקיפות יכוונו נגד נקודות תורפה מרכזיות במערך ההגנה של האויב, כך שמערך זה יקרוס ללא צורך להשמידו לחלוטין.

ד. הפעלת הכוח תיעשה בשלושה קווי מאמצים:

1. שיבוש יכולות הפיקוד, השליטה, התקשורת, המחשבים, המודיעין, הסיוור והתצפית של האויב, כדי להשיג עליונות בקבלת ההחלטות.
2. השמדת אמצעי לחימה נגד גישה ומניעת שטח כדי להשיב את חופש הפעולה.
3. הבסת עוצבות האויב ומערכות הנשק שלו כדי לקיים מבצעים מתמשכים.

ה. רישות הכוח הרב-זרועי יתבסס לא רק על רשתות תקשורת, אלא גם על הידרויות (אינטראקטיביות) בטנ"ה (טכניקות, נהלים והוראות) ובפד"ש (פיקוד ושליטה), ועל סמכויות מתאימות להמיר מידע לכדי פעולה.

ו. תפיסת קרב אוויר-ים מצריכה יכולת פעולה מידית עם תחילת העימות על בסיס הכוחות והיכולות הקיימים במרחב, תוך כדי מבצעי הגנה ופריסת כוחות נוספים לזירה.

הכוחות המזוינים של רוסיה

תפיסת הפעלת הכוח הרוסית – כפי שהשתקפה במערכות לחימה באוקראינה ובסוריה מאז 2014 מפרסומים אמריקניים היא כדלהלן:⁷

א. הפתעה, הנעזרת בהונאה, בכל רמות הלחימה והדיפלומטיה.

- נכסי מודיעין, תקשורת ואש ארטילרית.
- ה. התפיסה יוצאת מהנחה שברוב העימותים, מסת החי"ר היא שמביאה את המידתיות, הדיוק והאבחנה הנדרשות בלחימה מודרנית בקרב האוכלוסייה ובשטחים בנויים.
- ו. נושא הגייסות הממוכן הוא גורם מאפשר חיוני עקב הגמישות שלו, יכולות העבירות שלו על פני דרכים אורחיות, האמינות הטכנית הגבוהה יותר שלו והיכולת שלו לנייד חי"ר בשטחים מאוימים ולטווחים ארוכים. עם זאת, לא מדובר בכלי לחימה, ולראייה – הוא אינו חמוש.
- ז. חטיבת ה-Strafe תכלול שני גדודי חי"ר על-גבי נושא גייסות גלגלי ובלתי חמוש, ושני גדודי רק"ם בינוני וחלי וחמוש מדגם Ajax.⁶ אחד מהגדודים הללו יהיה גדוד סיור ממוכן.⁷
- ח. חטיבת ה-Strafe תהיה כוח בינוני שיתווסף לחטיבות הכבדות והקלות של צבא היבשה. החטיבה הבינונית תסתמך על יכולותיהן של החטיבות הקלות והכבדות, ותגבירן.
- ט. חטיבת ה-Strafe אמורה להקנות למקבלי ההחלטות גמישות בהחלטה על הפעלת הכוח, ולספק עוד אפשרות לפעולה בין הפעלה של כוחות קלים, איטיים ובלתי מוגנים ובין הפעלה של כוחות כבדים, יקרים ומסורבלים.

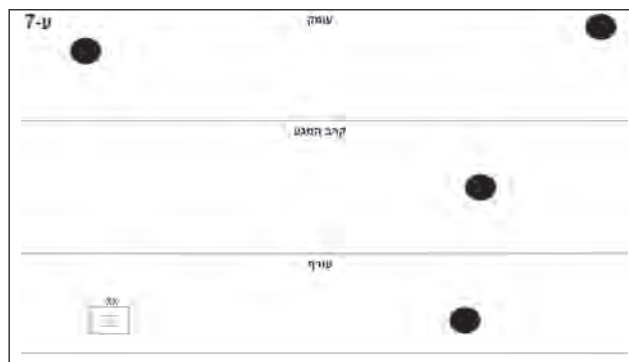
סיכום ומסקנות

מבחינה כללית של התפיסות הרשומות לעיל, ניתן לראות שיש מאפיינים דומים רבים בקרב התפיסות המערביות:

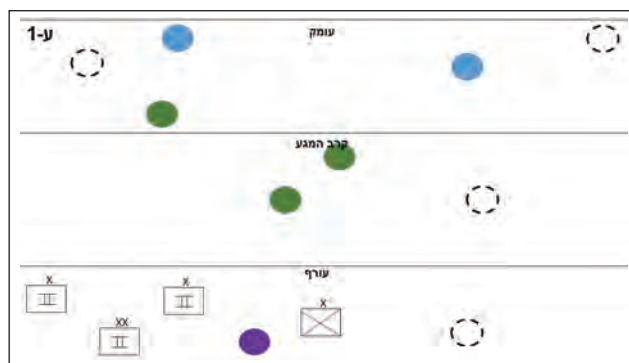
- תמרון מבוזר של כוח יבשה – חטיבתי או גדודי – לטווחים ארוכים יחסית לעבר.
 - הסתמכות (גם אם מובלעת) על רשת תקשורת איתנה.
 - סנכרון של נכסים רבזרועיים ואורגניים לשם יצירת תוצאות ביניים מדויקות.
 - התבססות על תמרון בסיוע אש ומודיעין מדויק.
 - התבססות על הכוחות המזוינים עצמם.
- מנגד, אפשר לראות שהתפיסה הרוסית שונה במידת מה מהתפיסות המערביות:
- התבססות על אש בנפח גדול, בסיוע תמרון ו"נכסים מאפשרים" אחרים (ל"א, צלפים, לוחמת מידע, הגנה אווירית).
 - התבססות על כוחות שליח וכוחות שכירי חרב, כגורם אינטגרלי בלחימה וכנושאי עיקר הנטל.
 - שימוש באמצעים קיימים ובטכנולוגיות זמינות, בלא צורך בקפיצות דרך מדעיות או בהצטיידות מסיבית להגשמת התפיסה.

כמו כן ניתן לראות המשכיות רבה בתפיסות החדשות ביחס לתפיסות עבר. התפיסות של צבא היבשה האמריקני הן המשך מסוים של תפיסת קרב אוויר-יבשה משנות ה-80 של המאה ה-20, התפיסות הבריטיות הן המשך של תפיסות החי"ר הרכוב והפרשים הקלים שכדוגמתן נהוגות בבריטניה עוד מימי הביניים, ואילו התפיסה הרוסית דבקה בדומיננטיות האש הארטילרית, כפי שעשתה בעבר.

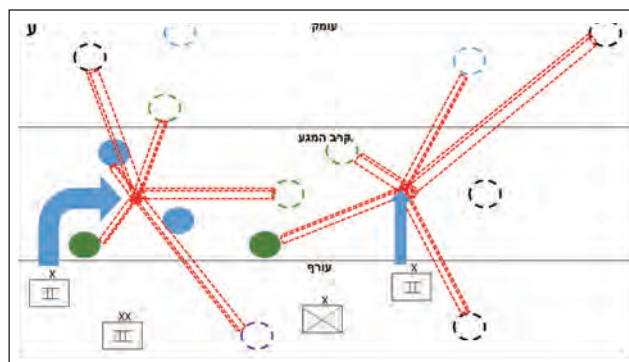
בבואנו לבחון את תפיסות הפעלת הכוח העתידיות של צה"ל, יש מקום לתת את הדעת גם להמשכיות של תפיסות אלה עם האופן בו הצבא מורגל להפעיל את כוחותיו. אפשר ששבידה קיצונית של המוסכמות הקיימות אינה מומלצת, אם היא כלל אפשרית. ההערכות למאמר הזה מתפרסמות בסוף הגיליון.

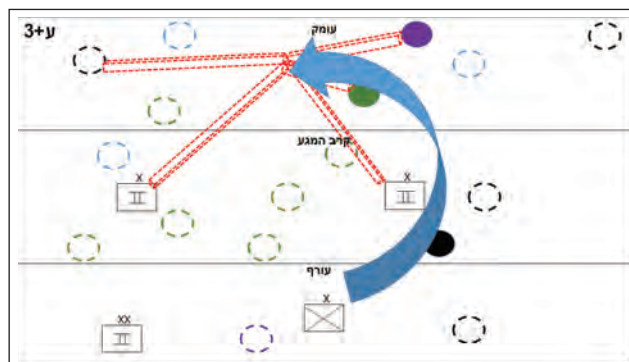
תקיפות שאינן פיזיות (סב"ר, ל"א) מופעלות בכל רוחב שדה הקרב

תקיפות פיזיות (אש אווירית, ימית, יבשתית, ל"פ וכדומה) מופעלים בכל רוחב שדה הקרב

מפקד המערכה קושר את תוצאות התקיפות השונות לכדי חלון הזדמנויות בו מתקיימת עליונות על-פני האויב ומתממן את כוחותיו אל חלון זה ודרכו

לאחר התמרון ליעדים, תוצאות התמרון ותקיפות נוספות נקשרים יחדיו לכדי חלונות הזדמנויות נוספים, המאפשרים ניצול הצלחה והמשך התמרון, וכך הלאה